

IZ NAŠE DNEVNE KULTURE

Dolinarjev »Mozes«

»Takoj za Maillolom je stal bronasti Dolinarjev ‚Mozes‘. (Dolinar je Slovenec, ima pa noge na Balkanu. To se čuti.) Z dvignjeno desnico z odprtimi prsti se zdi, da trga strele z neba, da jih usuje na glave onih, ki pod njim časte vola v obliki Maillolove Venere. Čelo ima dvignjeno, nagubančeno, kruto. Lasje njegovih so kot kače. Dva pramena sta se zasukala iznad ušes v spirali kot satirski rogovi. Figura je polna titanske jeze brez usmiljenja, brez vere in brez ljubezni. Korak prerokov je korak velikana, ki prestopa planine. Leva roka mu je padla ob silnem zamahu desnice koso preko telesa. Brada vsa kipi, kakor vodena struja in pretvarja forme v vizijo zvite kače. Celota je napolnjena z besnostjo junaka narodne epeje.

Velika masa, mnogo krvi, toda brez velike sigurnosti. Izza Dolinarjevega Mozesa nam stopa v zavest Meštrovicjev Miloš Obilić, divji, nag, zvit kakor vrv na škripcu. Mozes je zgrajen po njem. Res mu je Dolinar pokril nagoto, dal mu je brado, razgibal mu roke, toda s tem še ni razbil vizije prototipa. V Dolinarjevem delu je nekaj, kar spominja na renesanskega ‚il Bragone‘, ki je oblekel v hlače Bunarrotijeve nagote v Poslednji sodbi.

V svoji interpretaciji preroka voditelja je Dolinar podal ogromnost mase, ni pa podal monumentalnosti. Delu manjka mir in ravnotežje. S tem ne maram reči, da dinamika in monumentalnost ne bi mogla nastopati skupaj. Prav nasprotno! Toda največja sila ni v kretnji, ampak v miru. Za primer so nam Rodinov ‚Mislec‘, Meunierjev ‚Nosac‘ in brezprimerno dinamični lovci z asirskega basreliefa. Dolinar je pognal mase v let. Niti ena ne podčrtuje temeljnega akta, nič ne javlja njihove težine. Tako se delo izneverja materiji, ki se mu maščuje. Svetloba spremlja robove kot strela v ostro zvezanih kosinah, ki delajo že tako pretesno figuro še bolj tesno in jo trgajo v leteče nezvezane kose bronu. V splošni nabreklosti konveksnosti nemirnih mas je otipljiv moderno stilizirani barok. Ako pa to velikansko bronovino pogledamo s strani, napravi reven vtis. Glava ostane brez pomena, ker jo z desne strani zasenčuje roka, prav tako oprsje in boki. Najbolj vidna je draperija med nogami. Umetnik jo je ohranil in jo je moral ohraniti kompaktno, da ž njo najde ravnotežje za razpuščene zgornje mase in da dá figuri sigurno stojo. Toda estetski je ostala brez pomena, aformna, nabuhnjena kot meh, ki mu uhaja sapa. Zamah rok je gledan od spred poln dramatične pomembnosti, če pa ga gledamo s strani, izginja utaplajoč se v črnem ozadju, ki mu ga tvori glava, s katero je v istem perspektivnem planu. V vsakem slučaju pa ta zamah rok, v katerem je hotel umetnik kulminirati, dosega čisto negativen plastični efekt. On delo ruši, ker neugodno razkrajajo gornje mase s prodornim trikotom, ki nastane med glavo in koso dvignjeno roko. S tem masa zazeva, gledalec pa

fizično trpi. Same roke pa z izkrivljenimi blazinastimi prsti kot pri kakem histeričnem glasbeniku nikakor ne odgovarjajo niti stilu celote niti zakonu plastike sploh.«

(A. V. Mihičič, Ličnosti i problemi. O novoj likovnoj umetnosti uz 25 godišnjicu pariskog ‚Salon d’automne‘, Hrvatska Revija, II., 170 in 171.)

Slovenska lirika

Pod naslovom Südslavischer Brief priobčuje januarška »Die Literatur« pregled južnoslovanske, prav za prav srbsko-hrvatske lirike zadnjega časa. Podpisan je Erik Krünes. Dasi pregled ne sega preko 1924. leta, se vidi, da podpisani ni dobro orientiran o stvari. Izmed slovenskih pesnikov imamo tu tri imena: Stritar (Najpomembnejši slovenski pesnik je umrl star 87 let. Leto pred svojo smrtjo je izdal svojo zadnjo knjigo, zvezek pesmi in rekov z otožnim naslovom »Strunam slovo«). Prešeren (V »Narodni knjižnici« je izšla antologija Franja Prešerna, enega največjih slovenskih pesnikov). In še Kette se omenja, v zvezi z nekim člankom o usodi srbsko-hrvatskih pesnikov: »Dragotin Kette je umrl za jetiko, ki si jo je nakopal kot vojak«. Niti enega današnjega slovenskega imena ni najti. Bolj in bolj se vidi, kako potrebna so poročila o naši literaturi in da so jih upravičeni pisati samo domači ljudje.

PREJELI SMO V OCENO

Danilo Gorinšek: *Naokrog*. Pesmi za mladino. Brata Rodé in Martinčič, Celje, 1928. Ilustracije A. Seebacher.

Ljudevit Pivko: *Proti Avstriji*, IX. *Rame ob ramenu*, 4. knjiga *Drup. Maribor*, klub dobrovoljcev, 1928.

Alma Sodnik: *Zgodovinski razvoj estetskih problemov*. Publikacije »Znanstvenega društva za humanistične vede«, filoz. sekcija, št. 4. Ljubljana, 1928.

Jugoslavija u Francuskoj — La Yougoslavie en France. Organ Jugosl. kolonije u Francuskoj. Paris, 1. dec. 1928 (Poleg drugega Statuti Jugoslovenske kolonije).

Glasnik Skopskog naučnog društva. Knj. III. Odeljenje društvenih nauka 1. Urednik dr. Radoslav Grujić, Skoplje, 1928. (Poleg drugega: N. Radojčić, Vesti Ane Komnine o Srbima — VI. Petković, Jedna srpska slikarska škola 14. veka — L. Mirković, Nejasne freske iz ciklusa čuda sv. Arhangjela Mihaila u Lesnovu — Ćiro Truhelka, Arheološke beleške iz Južne Srbije — Žarko Tatić, Dva ostatka vizantiske arhitekture u Strumičkom kraju.)

Knjige Kmetijske Matice za l. 1928:

1. Veliki koledar Kmetijske Matice za l. 1929.
2. Jože Jeram: *Zastava v vetru*. Povest.
3. A. Sovrè: *Gospodarske razmere pri starih narodih*.